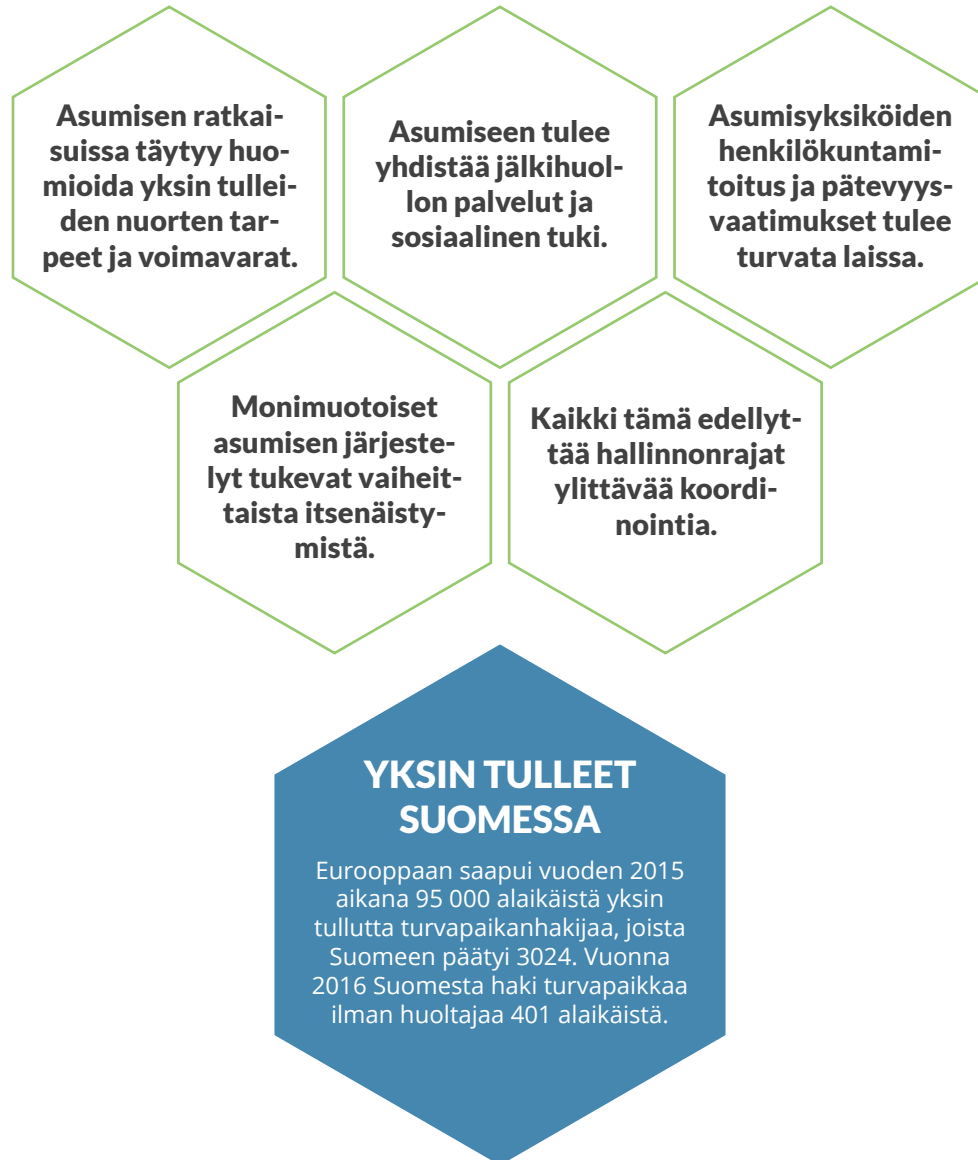

YKSIIN TULLEIDEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN ASUMISEEN TARVITAAN MONIPUOLISIA RATKAISUJA

Suomi on lastensuojelun edelläkävijä. Tästä huolimatta yksin maahan tulleiden alaikäisten suojelun ja huollon järjestäminen ontuu ja lainsäädännölliset veloitteet ovat epäselvät. Onnistunut kotoutuminen vaatii nuoren voimavarojen mukaan järjestettyä yksilöllistä tukea asumiseen sekä lisää luotettavien aikuisten läsnäoloa arkeen. Palvelujen tarjoajien tulisi suunnitella asumista ja sosiaalista tukea yhdessä nuorten kanssa. Näin luodaan pysyvyyttä ja kuulumisen tunnetta nuorten elämään.

YKSIIN TULLEET OVAT ERITYISEN HAAVOITTUVA RYHMÄ

Yksin tulleiden nuorten sosiaalinen verkosto on sirpaleinen. Perheenyhdistäminen on nykyisen maahanmuuttopolitiikan seurauksena Suomessa lähes mahdotonta. Yhteys suomalaisiin nuoriin jää usein solmimatta. Luotettavat aikuiskontaktit muodostuvat pääsääntöisesti koulun sekä asumisyksikön henkilökunnasta. Sosiaalisia suhteita muihin aikuisiin on vähän.

Nuorten arkea kuormittavat traumaattiset muistot, koti-ikävä, yksinäisyys, haasteet arki-rytmissä ja epävarmuus omasta tulevaisuudesta.

Nykyinen kotouttamispolitiikka, asumisen ratkaisut ja sosiaalinen tuki eivät riittävästi tunnista näiden nuorten tarpeita. Yksin tulleet ovat alaikäisinä täysin yhteiskunnan palveluiden varassa. Muu osallisuus yhteiskuntaan on heikko.

Lisäksi suomalaista keskustelua maahanmuutosta leimaa myötätunnon puute, joka edelleen heikentää näiden nuorten itsetuntoa ja rohkeutta toimia aktiivisina yhteiskunnan jäseninä.

Tutkimuksissamme olemme toistuvasti havainneet, ettei yksin tulleiden kokemustietoa ole hyödynnetty palvelutarpeiden kartoittamisessa. Tämä on johtanut toimimattomiin asumisen käytäntöihin, yksinäisyyteen ja kotoutumisen ongelmiin.

KOTOUTUMINEN VAATII YKSILÖLLISIÄ RATKAISUJA ASUMISEEN JA SOSIAALISEEN TUKEEN

Yksin tulleiden asumista suunniteltaessa keskeistä on nuorten arki sekä heidän toimintamahdollisuuksiensa ja taitojensa tukeminen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää 18 vuotta täyttävien nivel- eli itsenäistymisvaiheen tukemiseen.

Asumiseen ja sosiaaliseen tukeen liittyvien palveluiden uudelleen järjestäminen edellyttää toimintojen koordinoitua erityisesti sisäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, ELY-keskusten (tulevaisuudessa maakuntahallinnon) ja kuntien kanssa.

Yhteistyötä pitää lisätä kuntien sosiaalitoimen, maahanmuuttajatyön ja asuntotoimen viranhaltijoiden kesken. Tulevaisuuden palveluketjuissa tulee korostua nuoren rooli aktiivisena palveluiden hyödyntäjänä, eikä passiivisena palveluiden varassa elävänä yksilönä.

ASUMINEN JÄRJESTETTÄVÄ NUORTEN TARPEET HUOMIOIDEN

Asumisen monimuotoiset ratkaisut tukevat nuorten itsenäistymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä edellyttää nuorten kuulemista ja erilaisten palveluiden selkeyttämistä ja niiden parempaa koordinoitua. Asumisen yksiköitä tulisi sijoittaa paikkakunnille, joilla niille taataan riittävät edellytykset toimia.

Saatavilla täytyy olla koulutettua henkilökuntaa ja asumisyksiköiden henkilökuntamitoituksen tulee olla lakiin perustuvaa. Väliaikaisista asumisratkaisuista on päästävä eroon. Itsenäistymässä oleville nuorille tulee tarjota mahdollisuus yhteisasumiseen omilla vuokrasopimuksilla ja jälkihuollon palvelujen tuomista kotiin.

Perheryhmäkoti pitäisi nähdä vain yhtenä asumisen vaihtoehtona. Alun perin väliaikaiseksi tarkoitettu asumismuoto on muuttunut monille nuorille pysyväksi ratkaisuksi. Näissä yksiköissä haasteena on henkilökunnan vaihtuvuus. Lisäksi nuoret ovat pitkäaikaisen institutionaalisen hoivan kohteita, joka pahimmillaan johtaa laitostumiseen.

Yksin tulleiden alaikäisten perhesijoituksia on lisättävä ja perhesijoituksen toimintaperiaatteita selkeytettävä. Tällöin täytyy erityisesti huomioida perhehoitajan koulutus sekä perheelle ja lapselle suunnattu riittävä sosiaalinen tuki. Laadukkaan toteutumisen takaamiseksi perhesijoitus tulee nostaa yhdeksi keskeiseksi asumisen ratkaisuksi uudistuvassa kotoutumislaisissa.

Tukiasumiseen tarvitaan velvoittava henkilökuntamitoitus. Tämä tulee säätää uudistuvan kotoutumisen edistämislain yhteydessä. Henkilökuntamitoitus tulisi sitoa kaikkien asumisyksiköiden osalta lastensuojelulakiin (lastensuojelulain 58–60 §). Tällä taataan pitkäaikaisesti kodin ulkopuoliseen hoivantarpeeseen oikeutettujen alaikäisten yhdenvertaiset oikeudet kansalaisuudesta riippumatta sekä kohderyhmän vaatima erityinen tuki.

Itsenäistymis- eli nivelvaiheen nuorille on kehitettävä tuettua asumista. Tuetussa asumisessa nuori pystyy kasvamaan itsenäisyyden turvallisessa ympäristössä. Tämä edellyttää selkeää ja saatavilla olevaa tukiverkostoa ja matalan kynnyksen apua arjessa. Tuettuun asumiseen tulee yhdistää jälkihuollon erilaisia palveluja, kuten kotona tapahtuvat sosiaalityöntekijän tapaamiset ja asumisneuvonta.

Itsenäisen asumisen esteitä tulee poistaa. Itsenäistyvälle nuorelle suurin este on sopivan ja mieluisan asunnon löytäminen. Yksin tulleet nuoret ovat vapailla vuokramarkkinoilla erittäin huonossa asemassa. Asuntoa etsiessään nuoret voivat joutua hyväksikäytön ja huijausten kohteeksi. Tästä syystä kuntien tulisi luoda välittävien organisaatioiden avulla toimivat välivuokrausmarkkinat vapailta markkinoilta vuokrattavien asuntojen hyödyntämiseksi. Tällainen kokeilu on tehty muunmuassa yhteistyössä Espoon kaupungin ja Y-säätiön kanssa.

Tunnistettujen tarpeiden mukaiset asumisen ratkaisut tarjoavat pysyvyyttä nuorten arkeen. Monipuoliset asumisen ratkaisut huomioivat nuoren psykososiaalisen tilanteen yksilöllisesti ja tukevat itsenäistymistä, arjen taitojen opettelua ja suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumista.

Nämä estävät syrjäytymistä ja parantavat elämänhallintaa, jolloin palveluiden määrää voidaan asteittain vähentää itsenäistymisen myötä. Yksilöllisten asumisratkaisuiden ja sosiaalisen tuen mallien kehittäminen tukee tehokasta kotoutumista, mahdollistaa nuorten kasvamisen täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi ja säästää yhteiskunnan menoja tulevaisuudessa.

Lähteet ja lisälukemisto:

Espoon välivuokrausmalli:

[http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Asuminen/Valivuokrauksella_asuntoja_nuorille_Espo\(95173\)](http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Asuminen/Valivuokrauksella_asuntoja_nuorille_Espo(95173))

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2016). Perheettömiksi suojellut. Yksin tulleiden alaikäisten oikeus perheeseen. Teoksessa Fingerroos, O & Tapaninen, A-M, Tiilikainen, M. (toim.). Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi? Tampere, Vastapaino, 89–109.

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2016). Yksin tulleiden nuorten kohtaaminen ja sosiaalinen tuki arjessa. Nuorisotutkimusseura. Näkökulma. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma33> (Julkaistu 18.11.2016).

YLE (24.3.2016). "Kämppä pysyy kunnossa ja vuokra tulee ajallaan" – Välivuokraus helpottaa turvapaikanhakijoiden asuntotilannetta. <http://yle.fi/uutiset/3-8750332>

Politiikkasuosituksen taustalla olevat tutkimushankkeet:

Yksin tulleiden lasten ja nuorten ylikulttuurisen kuulumisen tukeminen (TRUST)

Suomen Akatemian rahoittama TRUST-kärkihanke (2016-2018) kehittää käytäntöjä yksin tulleiden alaikäisten tukemiseksi heidän uusissa kotimaissaan. Tutkimustietoa yksin tulleiden sosiaalisesta integraatiosta ja kuulumisen tunteesta hyödynnetään hoivatyön käytäntöjen ja hallinnan prosessien kehittämisessä. (SA 304146)

www.transculturaltrust.net

Ketterä kaupunki (DAC)

Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen rahoittama Ketterä kaupunki -hanke (2016-2019) keskittyy kaupungistumisen tulevaisuuteen. Tutkimuksessa kehitetään sosiaalisesti, kulttuurisesti ja ekologisesti kestäviä asumisen malleja, jotka vastaavat asukkaiden tarpeisiin ja ovat sovellettavissa erilaisissa kaupunkiympäristöissä. (SA 303481)

www.agilecities.fi

Tekijät:

Suomen Akatemian kärkihanke TRUST Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen, Kristiina Korjonen-Kuusipuro, Jaakko Tuominen ja STN-hanke DAC

Lisätietoja: TRUST-hankkeen johtaja, dosentti Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen, johtamiskorkeakoulu, 33014 Tampereen yliopisto. P. +358-(0)40-1904019, s-posti: anna-kaisa.kuusisto@uta.fi

